

דפים בודדים*

לג

הספרות היפה לוחמת היא לפעמים בתורה ובדיעות האמתיות של האמונה הטהורה. וביותר שהיא מסירה את לב רבים מצעירינו מהוקרת ערך ההליכה בדרכי התורה ומשפטיה, ע"י מה שמציגה לפעמים מחזה פרטי, שע"פ הליכות התורה היה מחייב להביא אסון על אנשים ידועים. אמת הדבר שחזיון פרטי אינו כלל מופת חי על סתירת הנהגה כללית. יוכל להיות שהמשפט שיש לו ערך גדול בחיי הכלל, יגרום לפעמים איזה רושם רע בחיי הפרט, שזאת היא חובת הצדק שיהיה הפרט נדחה בשביל הכלל. אי אפשר לשנות את המשפטים ותוכנם בשביל מצבו של כל אחד מבני אדם. ע"כ דברים כאלה אינם טענות של בקרת, כ"א עלילות דברים שיוכלו לתפש בלבם את קצרי הראות.

[ל]משל, חזיון אחד של מר פרישמאן בשם "מצוה", מצייר את האסון והסדר ההרוס הבא למשפחה אחת בשביל דין [חובת, מצות ה]גירושין שבא רק לרגלי הדין של שהה עשר שנים ולא ילדה, [טע]נה גדולה, אבל מה נעשה והתורה שהיא המשפט של הצדק ה[מוח]לט היא גבוהה יותר מהשקפות יפות של חיי שעה. התורה [מבי]אה את החיים לתעודה גדולה. אע"פ שבפרטו של אדם [כב]ר נמנו וגמרו שנח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא¹, [אב]ל ודאי אין המשפט הזה צודק כ"א בפרט ובהוה, [א]בל העתיד² של האדם שמתקדם והולך, ודאי יבאו לנו, למין האנושי בכללו, חיים טובים ומאושרים, שהתורה

* שנמצאו באחת ממחברות אלה שמתקופת בויסק.

1. עירובין יג ב. ועיין להלן, עמ' קכה, סע' כז. עמ' קלה, סע' לג. 2. אולי צ"ל: בעתיד.

המשקיפה על הצדק המוחלט³, תחייב את כל אדם שלא למנע את הטוב אשר לאל ידו לעשות, ולהרבות חיים בעולם⁴. כי מריבוי הפועלים תתקדם הפעולה, ומריבוי העמלים יבנה ויתכונן ישובו של עולם. ע"כ חייב כל אדם להקריב את היופי והנעים של הרגש שלו היחיד על מזבח הכללי, העתיד, שהוא ודאי מרובה יותר ממנו. ומי יודע מה הוא הכח הצפון באדם שיצא ויתגלה בזרעו וזרע זרעו אחריו, ומי יוכל לשער את הטוב שיוכלו הנולדים, הם או דורותיהם אחריהם, להביא אל החברה האנושית. רק צדק אנושי קצר ערך, שאינו יכול להשקיף כ"א את חוגו הקצר, הוא יוכל להחליט, שכשר הדבר שישקוט האדם להרגיע רק את רגשו היחיד, במקום שאינו יודע את [אותה] הטובה שהוא מאבד בשב ואל תעשה שלו.

זאת היא התשובה האמתית והברורה, שצריכה ל[דחות] את התביעה האסתתית. אמנם בבחינה יותר [פרטית] הננו יכולים להפוך את החזיון לאידך גיסא, ונרא[ה שכר] מצוה לא רק בעתיד הרחוק כ"א גם [אצל] עושי המצוה לבדם. הדבר ידוע שפעמים רבות יז[דמן] שזוג אחד לא יוליד רק ביחשם זה לזו, וכשכל אחד מוצא לו זוג אחר הוא מוליד. והנה נציע לפנינו שני מחזות. משפחה אחת, שהגבירה את הרגש הטבעי [על] הצדק הנצחי, ונשארו ערירים עד יום האחרון. מה אמ[לל] מצב הזקנים החלושים לעת זקנתם באין תומך ומחזיק בידיהם, באין מנחם לעניים ומרי שיחם. ולעומת זה הזוג שהתנהג כהלכה, כל אחד מהם הוליד בנים ובני בנים, ויהי למשפחה רבה, וממנה יצאו חכמים וסופרים, נדיבים ורוזנים. ומה נהדר הוא המחזה, כשהנכדים של אותו הזוג מתחתנים יחד. ועל החתונה מתראים פנים ג"כ הזקן עם הזקנה, שמפני המוסר לא ירבו דברים, אבל נפשם תגל

3. עיין אורות התשובה, ד ז והערות רבינו, הרב צבי יהודה זצ"ל, שם, הערה 10.

4. עיין עין איה, שבת, ח"א, ב קסג, עמ' 151-152. בשמן רענן, ח"א, עמ' שכז.

עליהם על הפרישה שהיתה טובה נצחית לשניהם. והזוג האמלל הזקנים הגלמודים, יושבים ג"כ בתוך ההמון החוגג ועיניהם כלות לראות איך מחנה גדול של בנים ובני בנים, חתנים וכלות לבושי מכלול⁵ עוטרים את שתי המשפחות הללו, ואת מעדנות האהבה של הצמד החדש שמקשרות את הנפשות שנפרדו [מתוך] אהבה ותם דרך, אם לא חזיון כזה יביע לנו שאמנם [ש]כר מצוה מצוה⁶.

אוצר החכמה

לד

מצות יפת תואר האמורה במלחמת הרשות היא להעיר שאמנם [רק] כנגד יצה"ר דברה תורה¹, בעיקר מלחמת הרשות². שראוי וכשר הדבר שתבא האנושין[ות] לידי מדה זו שתכיר שלא נכון הדבר לשפוך דמים גם בשביל דברים מדיניים. ע"כ באה התורה להורות שמצב המוסרי שאינו גמור עדיין, גורם שא"א להיות באופן אחר, כי א"א שגוי אחד יתרומם בפועל למצב מוסרי של מניעת מלחמה בפועל בשעה שכל העמים עדיין אווזים את החרב בכל תוקף³. אמנם שיהיה הרושם ניכר שכל התורה הזאת של מלחמת רשות לא נאמרה כ"א לאנושיות שלא נגמרה בחינוך, היא תורת יפת תואר הסמוכה עמה. שכל לב יבין על נקלה כי רק לאומה שלא באה לתכלית החינוך האנושי, או יחידים מהם, יהיה הכרח לדבר כנגד יצר הרע ע"י לקיחת יפת תואר בשביה באופן המדובר. ומזה נלמד שכשם שעלינו להתרומם מדין יפת תואר, כן נזכה להתרומם מעיקר החינוך של מלחמת רשות, ונכיר שכל כלי זיין אינו אלא לגנאי⁴.

5. יחזקאל כג יב. לח ד. 6. אבות ד ב. ועיין ביאורי הראי"ה לפרקי אבות, שם, עמ' שכג-שכד. לד. 1. קידושין כא ב. ועיין מדבר שור, הדרוש השישי, עמ' נה. שיחות הרב צבי יהודה, דברים, עמ' 357-358, 368. 2. ספרי, כי תצא ריא. 3. עיין אגרות הראיה, ח"א, עמ' ק. 4. עיין עין איה, שבת, ח"ב, ו מח-מט, עמ' 99-100.